

Ewa Witalisz

Uniwersytet Jagielloński
Kraków

Filologia angielska zaocznie: magisterium czy mgr?

1. Cel badania

Artykuł przedstawia wyniki badania przeprowadzonego wśród studentów zaocznych¹ filologii angielskiej w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, którego celem było ustalenie, do jakiego stopnia zaoczne studia magisterskie spełniają oczekiwania studentów oraz czy wymagania stawiane studentom są zbieżne z ich rzeczywistymi możliwościami rozwoju. Inspiracją badania było postrzeganie studentów zaocznych w sposób negatywny przez wykładowców, zwracających uwagę na ich niższy poziom językowy i akademicki w stosunku do porównywalnej grupy studentów dziennych² oraz znacznie większe trudności w pisaniu pracy magisterskiej. Wielokrotnie podkreśla się również niewłaściwą motywację kandydatów do podjęcia studiów uzupełniających, a mianowicie ograniczającą się przede wszystkim do zdobycia stopnia magistra, a nie rzeczywistej wiedzy i sprawności zawodowych. Tak ograniczona motywacja w oczywisty sposób rzutuje na rozwój studenta.

2. Opis badania

Badaniem została objęta 31-osobowa grupa studentów zaocznych, którzy rozpoczęli studia w 2003 roku i ukończyli lub powinni je ukończyć w roku 2006. Dane stanowiące przedmiot analizy ilościowej to wyniki egzaminu wstępnego oraz wszystkie oceny uzyskane z egzaminów w czasie studiów. Analiza statystyczna tych danych pozwala wysnuć wnioski dotyczące ogólnego rozwoju studenta w zakresie wymiernych osiągnięć akademickich, a także wnioski na temat prognostycznej wartości egzaminu wstępnego, próbując odpowiedzieć na pytanie, do jakiego stopnia rozwój studenta na pozio-

---

¹ Od roku akademickiego 2006/2007 zamiast nazwy „studia zaoczne” używa się nazwy „studia niestacjonarne”.

² Od roku akademickiego 2006/2007 zamiast nazwy „studia dzienne” używa się nazwy „studia stacjonarne”.

mie magisterskich studiów uzupełniających jest uwarunkowany wcześniejszym doświadczeniem edukacyjnym. Dane stanowiące przedmiot analizy jakościowej to wypowiedzi pisemne studentów zapisane w pierwszych tygodniach I semestru studiów, wywiady z magistrantami oraz promotorami prac magisterskich. W wypowiedziach pisemnych napisanych w języku angielskim w ramach zajęć *Writing* (pisanie), stanowiących część kursu języka angielskiego na poziomie akademickim, studenci przedstawili siebie i swoje zainteresowania zawodowe, jak i motywację do podjęcia studiów magisterskich i oczekiwania co do własnego rozwoju. W wywiadach magistranci dokonali próby oceny własnego rozwoju w stosunku do oczekiwań sformułowanych 3 lata wcześniej, a promotorzy dokonali oceny akademickich i intelektualnych sprawności magistrantów na podstawie współpracy przy pisaniu pracy magisterskiej.

3. Wyniki badania

3.1. Oczekiwania studentów

W wypowiedziach pisemnych studentów, poza motywacją ogólną, jak poszukiwanie nowych doświadczeń, czy też motywacją natury osobistej, jak sprostanie trudnemu wyzwaniu po problemach zdrowotnych lub tragedii osobistej, można wyróżnić wyraźną grupę oczekiwań racjonalnych i uzasadnionych, takich jak poszerzenie wiedzy z zakresu przedmiotów oferowanych w programie studiów (literatura angielska, językoznawstwo, metodyka, kultura krajów anglojęzycznych, przyswajanie języka drugiego). Wśród praktycznych powodów związanych z pracą zawodową wymieniono presję środowiska, chęć podniesienia kwalifikacji zawodowych, potrzebę rozwoju powodowaną koniecznością sprostania wymaganiom uczniów.

Oczekiwania dotyczące rozwoju umiejętności językowych czy też używania języka są jak najbardziej uzasadnione, ale trudne do osiągnięcia z racji typu studiów, na których zajęcia odbywają się w systemie 15 zjazdów (piątek–sobota) w ciągu roku akademickiego. Taki typ studiów, w którym kontakt z uczelnią jest bardzo ograniczony, również utrudnia zrealizowanie oczekiwań związanych z rangą uczelni, jej prestiżem, tradycją, a w szczególności z jej atmosferą. Tym bardziej nieuzasadnione mogą być oczekiwania raczej sentymentalne niż akademickie, dotyczące uroku i wyjątkowego ducha miasta, a także traktowanie Krakowa jako centrum życia studenckiego. Stanowiły one jednak marginalną część wypowiedzi, ustępując oczekiwaniom racjonalnym i uzasadnionym. Można zatem twierdzić, że u większości badanych decyzja o podjęciu uzupełniających studiów magisterskich była przemyślana, a oczekiwania zbieżne z rzeczywistą ofertą programową studiów.

3.2. Wyniki egzaminów

W analizie ilościowej wzięto pod uwagę wyniki egzaminu wstępnego oraz wszystkie oceny uzyskane przez studenta z egzaminów w czasie studiów, to jest oceny z egzaminów z następujących przedmiotów:

- Praktyczna nauka języka angielskiego (rok I);
- Praktyczna nauka języka angielskiego (rok II);
- Gramatyka opisowa;
- Gramatyka kontrastywna;
- Gramatyka historyczna;
- Semantyka;
- Wstęp do literaturoznawstwa;
- Literatura angielska część I;
- Literatura angielska część II;
- Literatura amerykańska.

Korelacja pozytywna na poziomie 0,4 pomiędzy wynikami egzaminu wstępnego a średnią ocen uzyskanych w czasie studiów w tej grupie badanych nie pozwala wnioskować jednoznacznie o uwarunkowaniu wymiernych wyników studenta jego wcześniejszym doświadczeniem edukacyjnym. Bardziej znacząca (0,7) jest korelacja pomiędzy wynikami egzaminu wstępnego a wynikami z egzaminu z języka angielskiego na I roku. A zatem, o ile na podstawie wyników egzaminu wstępnego można wnioskować o sprawnościach językowych kandydatów, ich wyniki z innych przedmiotów nie są już tak zależne od umiejętności prezentowanych na początku studiów.

3.3. Oceny z egzaminów a praca magisterska

Wywiady z promotorami wyraźnie wykazały, że napisanie pracy magisterskiej jest ostatecznym sprawdzianem możliwości zarówno intelektualnych i akademickich, jak i językowych studenta. Zasadnicze trudności, z którymi borykają się magistranci, to prawidłowa ocena, wybór i synteza źródeł, a także umiejętność wyraźnego oddzielenia źródła od własnego tekstu. Napisanie pracy magisterskiej jest zatem zadaniem jedynym w swoim rodzaju, bardzo złożonym, wymagającym różnych sprawności, a więc nieporównywalnym z pojedynczymi krótkimi zadaniami realizowanymi w ramach kursów Praktycznej Nauki Języka Angielskiego. Oznacza to, że wymierne wyniki studenta niekoniecznie pozwalają rokować co do jego sukcesu czy też niepowodzenia jako magistranta. Szczególnie w przypadku prac magisterskich z metodyki nauczania języka angielskiego, gdzie wymagane jest przeprowadzenie badań własnych, sukces magistranta może być w wysokim stopniu uzależniony od jego doświadczenia zawodowego.

3.4. Wybrane przypadki

Porównanie wyników studentów z ogólną ich oceną przedstawioną przez promotorów w wywiadach pozwala wyróżnić przypadki warte bardziej szczegółowego omówienia. W tabeli 1 zestawiono wyniki punktowe z egzaminu wstępnego, średnią ocen z egzaminów w czasie studiów oraz miejsce w rankingu według tych dwóch kryteriów. Trzy przypadki zajmujące najwyższe miejsca w obu rankingach, Jagoda, Kuba i Ewelina³, stanowią typową jednorodną kategorię bardzo dobrych studentów: rozpoczęli studia jako najlepsi kandydaci, uzyskali wysoką średnią w czasie studiów, napisali bardzo dobre prace magisterskie, które zostały wysoko ocenione. Inna kategoria reprezentowana w tym zestawieniu jest już mniej jednorodna. Konrad i Piotr należą do studentów bardzo słabych, zarówno pod względem uzyskanych ocen, jak i zasadniczych trudności w napisaniu pracy magisterskiej, ale ich pozycje rankingowe po egzaminie wstępnym były zasadniczo różne. O ile w przypadku Piotra słabe wyniki w czasie studiów są zbieżne z niskim wynikiem egzaminu wstępnego, o tyle w przypadku Konrada widać trudną do wytłumaczenia rozbieżność pomiędzy obiecującym wysokim 8. miejscem po egzaminie wstępnym a dalszymi wynikami.

Pozostałe trzy przypadki, Barbara, Artur i Sylwia, są szczególnie interesujące. Zestawienie wyników w każdym przypadku jest inne. Artur zajmuje jedno z najniższych miejsc w obu rankingach. Barbara z 20. miejsca w rankingu kandydatów przesunęła się aż na 10. miejsce według średniej ocen. Postępy w przypadku Sylwii są jeszcze bardziej zauważalne – rozpoczynała studia jako najsłabsza kandydatka z grupy 31 osób, a w rankingu średnich ocen znalazła się aż na 14. miejscu. Natomiast ich wspólną cechą jest podobna ocena promotora: praca magisterska stanowiła dla nich ogromne wyzwanie, któremu sprostali dzięki wysokiej motywacji, wytrwałej pracy, dobrej reakcji na komentarze promotora i ogólnej dojrzałości w pracy zawodowej. I co interesujące, wszystkie trzy prace zostały stosunkowo wysoko ocenione, a więc biorąc ich wymierne wyniki pod uwagę, z zadania napisania pracy magisterskiej wywiązali się oni nadszpiewanie dobrze.

Tabela 1. Zestawienie wyników wybranych przypadków

Miejsce w rankingu według wyników egzaminu wstępnego	Wynik egzaminu wstępnego	Imię	Miejsce w rankingu według średniej ocen z egzaminów	Średnia ocen z egzaminów (pierwszy termin)
1	54,7	Jagoda	5	4,15
2	53,7	Kuba	1	4,75
5	48,8	Ewelina	3	4,2
8	44,7	Konrad	23	3,1
20	33,7	Barbara	10	3,95
28	26,7	Piotr	30	2,7
30	23,6	Artur	31	2,6
31	21,2	Sylwia	14	3,7

³ Imiona zostały zmienione.

3.5. Ocena studiów przez absolwentów

W wywiadach z absolwentami zadano trzy pytania, skłaniające do refleksji na temat własnego rozwoju w czasie uzupełniających studiów magisterskich. Odpowiadając na pytanie, czym było doświadczenie pisania pracy magisterskiej, badani podkreślali, że była to nauka systematyczności, pokory, walka z czasem i samym sobą; zadanie to pozwoliło rozwinąć poczucie pewności siebie i udoskonalilo sprawności językowe. Zapytani o to, w jakiej dziedzinie zrobili największe postępy, absolwenci wymienili znajomość języka, wymowę, metodykę nauczania języka angielskiego, językoznawstwo, sprawność pisania, analizę tekstów czytanych. Wszystkie odpowiedzi na pytanie, czy absolwenci czują się lepiej przygotowani do zawodu nauczyciela, były twierdzące. Podkreślano możliwość zatrudnienia w szkole średniej ze stopniem magistra, choć wielu studentów już pracowało w szkołach średnich. Doceniano lepsze przygotowanie do pracy, równocześnie sceptycznie oceniając ewentualne zmiany wynikające ze zdobycia stopnia magistra, spodziewając się jedynie niewielkiego wzrostu zarobków. Oczywiście trudno powiedzieć, do jakiego stopnia taka sceptyczna ocena zmiany w pozycji zawodowej absolwentów jest zgodna z prawdą, a do jakiego stopnia wynikała z ich nieświadomości. Wyraźnie jednak widać, że samo uzyskanie stopnia nie było jedynym celem podjęcia przez nich studiów.

4. Wnioski

Powyższa analiza wykazuje, że badana grupa studentów zaocznych jest grupą niejednorodną, co wynika zarówno z bardzo zróżnicowanych doświadczeń edukacyjnych poprzedzających podjęcie studiów – znacznie bardziej zróżnicowanych niż w przypadku studentów dziennych – jak i z samego trybu studiowania. Zajęcia odbywające się średnio co 2 tygodnie w czasie intensywnych sesji, pomiędzy którymi studenci są pochłonięci pracą zawodową w swoich miejscowościach, co nie sprzyja integracji grupy czy też wyrównywaniu poziomu. Wielokrotnie studenci zaoczni wykazują małą podatność na praktyczne szkolenie językowe, co można tłumaczyć tym, iż od dawna władają oni językiem angielskim, a więc jeśli mają pewne zakorzenione nieprawidłowe nawyki, jest je trudniej zmienić niż w przypadku kandydatów podejmujących studia zaraz po egzaminie maturalnym.

Jak wykazało powyższe badanie, wymierne osiągnięcia studentów nie są zawsze zbieżne z poziomem sprawności potrzebnych do napisania pracy magisterskiej, a więc do ukończenia studiów. Szczególnie w przypadku prac magisterskich z dziedziny metodyki nauczania języka angielskiego niezbędne jest doświadczenie zawodowe, umiejętność prowadzenia własnych badań i odpowiedni poziom dojrzałości, pozwalający zanalizować wyniki badań i umiejętnie je zinterpretować zarówno w polskim kontekście edukacyjnym, jak i w kontekście dostępnych porównywalnych wyników badań światowych. A zatem, o ile negatywna ogólna ocena poziomu studentów zaocznych może być uzasadniona powierzchownym spojrzeniem na ich wymierne osiągnięcia, o tyle głębsza analiza wybranych przypadków pozwala tę ocenę w zasadniczy sposób zweryfikować.